

Woensdag 5 september,
11.30-12.30

Spreektekst Theodor Kockelkoren

Technische briefing Tweede Kamer
Opening Statement

Geachte voorzitter,

Hartelijk dank voor de uitnodiging van uw commissie om een korte toelichting te geven op de door SodM eind mei gepubliceerde Staat van de sector Zout. We realiseren ons dat in de periode voor de zomer veel aandacht is uitgegaan naar de voorgenomen afbouw van de gaswinning in Groningen en dan vooral de veiligheidsaspecten. Des te meer waarderen wij de aandacht die de commissie deze Staat van de sector Zout geeft: want deze aandacht heeft zij nodig naar ons idee.

Tot circa tien jaar geleden kon de zoutindustrie rekenen op een neutrale tot betrekkelijk positieve houding van de samenleving. Wellicht is het beter te zeggen dat de zoutindustrie maar beperkt aandacht kreeg. De zoutsector werd tot dat moment niet geassocieerd met veiligheidsrisico's. De impact op omwonenden en milieu bleef relatief beperkt. Ook het toezicht op deze sector kreeg relatief minder aandacht.

Door incidenten bij de zoutwinning (maar ook bij andere mijnbouwactiviteiten) is dit veranderd. De samenleving is alerter en kritischer geworden. Ook heeft de samenleving als gevolg van de discussies een scherper bewustzijn aangaande risico's en de acceptatie van de risico's. Er is daardoor ook een grotere behoefte aan openheid over de activiteiten en de daarmee gepaard gaande risico's. Ook verwacht de samenleving een grotere mate van openheid omtrent incidenten, vergunningverlening, wijzigingen in de randvoorwaarden die de overheid stelt aan de zoutwinningsactiviteiten (inclusief wijzigingen in vergunningen) en toezicht.

In de Staat van de sector Zout geeft SodM een beeld van de sector, de risico's en waar deze risico's verdere aandacht behoeven. Duidelijk is dat SodM hiermee aan een behoefte voldoet. SodM zal dergelijke overzichten periodiek blijven publiceren. Daarnaast zal SodM openheid betrachten in haar toezichtactiviteiten, inclusief de adviezen die zij geeft aan de vergunningverlener (de Minister van EZK). SodM verwacht van de mijnbouwondernemingen dat ook zij steeds open communiceren met de stakeholders. Een open en eerlijke communicatie maakt ook in deze mijnbouwsector een duurzaam vertrouwen mogelijk.

Ik zou graag één onderwerp hier nader willen toelichten, namelijk het belang van meer aandacht voor de lange termijn. Zoutwinningsondernemingen zijn vooral gericht op het beheren van de risico's tijdens de winning en het reageren op incidenten. Hoe om te gaan met de risico's die na de winning kunnen optreden staat nog in de kinderschoenen. Zonder een beter begrip van deze risico's vindt SodM het niet verstandig om steeds grotere cavernes te maken.

Ook het relatief grote aantal putten en cavernes waaruit feitelijk niet meer geproduceerd wordt en die nog niet adequaat verlaten zijn, brengt zowel onnodige veiligheids- als financiële risico's voor de samenleving. SodM vindt dat niet wenselijk en ook niet passen bij de zorgplicht die mijnbouworganisaties hebben. SodM zal dan ook aandringen en waar nodig afdwingen dat de achterstand in het goed verlaten van cavernes ingelopen wordt.

SodM zal waar nodig zowel haar doorlopende toezicht alsook haar rol bij het adviseren van de vergunningverlener intensiveren. Verscherpt toezicht zal ingezet worden waar ondernemingen onvoldoende veiligheidsbewustzijn tonen in bijvoorbeeld de prioritering en snelheid van vereiste activiteiten. Waar voorgenomen activiteiten naar het oordeel van SodM tot ongewenste risico's leiden of buiten de vergunde ruimte dreigen te komen, zal SodM de vergunningverlener negatief adviseren en bij acute situaties ingrijpen.

De verwachting is dat zo de zoutsector in Nederland niet alleen nu maar ook in toekomst actief kan zijn – dit dankzij de prioriteit die de sector voortdurend aan veiligheid geeft en zodoende haar *license to operate* beschermt. Hiermee zijn niet alleen de publieke belangen – veiligheid voor mens en milieu – maar de belangen van de sector zelf gediend.

De relevantie hiervan wordt geïllustreerd door het incident bij de cavernes van Nedmag eerder dit jaar:

Bij de activiteiten van Nedmag bij Veendam is bij een caverne vermoedelijk een grote scheur in het cavernedak ontstaan. Hoe dit heeft kunnen gebeuren is nog onduidelijk. De caverne is hierdoor gaan lekken en grote hoeveelheden pek en vermoedelijk ook diesel zijn uit de caverne gestroomd (op zo'n 1500-2000 meter diepte).

Nedmag heeft de situatie voortvarend aangepakt om vervuiling van de ondergrond zoveel als mogelijk te beperken. Dit is gedaan door de druk in de cavernestructuur zo snel mogelijk af te laten. Het gevolg hiervan was dat de uitstroom uit de caverne is gestopt.

Het gevolg is wel dat de grote volumes pek via de put uit de caverne zijn geproduceerd. Dit brengt met zich mee dat de bodemdaling bij Veendam naar verwachting groter zal worden dan er vergund is in het geldende winningsplan. Deze additionele bodemdaling is evenwel te verkiezen boven het risico op het verder gaan lekken van de caverne. Nu de bodemdaling voorbij de grens in het winningsplan zal gaan lopen, past het boren van de voorgenomen additionele putten niet langer onder de huidige winningsvergunning.

De verwachting is dat op een gegeven moment de productie uit de bestaande cavernes niet meer mogelijk is. Het is voorstelbaar dat de druk dan in de caverne weer gaat toenemen. In dat geval zal ook het risico op lekkage weer toenemen. Iedere lekkage van pek en diesel uit de caverne brengt het risico met zich mee dat deze lekkage zich een weg naar de bovengrond baant.

Vervuiling van grondwater is daarom ook niet uit te sluiten.

Om die reden heeft Nedmag een meetnetwerk operationeel dat de kwaliteit van het grondwater monitort. Niet alleen het risico voor drinkwater speelt in Veendam, ook het risico van verontreiniging van de ondergrond voor het bodemleven moet inzichtelijk gemaakt worden.

Of en in welke mate zoutwinning bij Veendam in de toekomst mogelijk is zal beoordeeld moeten worden aan de hand van een eventueel nieuw in te dienen winningsplan.

SodM zal de vergunningverlener adviseren indien een nieuw winningsplan ingediend wordt. Decentrale overheden zullen conform de mijnbouwwet inspraak- en adviesrecht hebben.

Het incident bij Nedmag heeft laten zien dat, ofschoon niet verwacht, cavernes plotseling kunnen gaan lekken en zo het risico voor het milieu verhogen en bovendien de bodemdaling flink kunnen versnellen. De al dan niet impliciete veronderstelling dat na de productie er geen bodemdaling van betekenis zou zijn, steunde namelijk op de gedachte dat de bodemdaling na de productie over een periode van honderden jaren zou plaats vinden. Indien als gevolg van het scheuren van een cavernedak een lek ontstaat, zal de bodemdaling die over honderden jaren verwacht werd mogelijk binnen de ordegrootte van tien jaar kunnen optreden.

SodM zal dan ook aanvragen om al grote cavernes nog significant verder te vergroten, kritisch beschouwen. Daarbij geldt dat hoe dieper de cavernes liggen het risico op versnelde bodemdaling mogelijk ook groter is. Zo zal dit risico groter zijn bij de cavernes bij Harlingen dan bij de cavernes in Twente.

Het is inmiddels duidelijk dat niet alleen de zoutwinning, maar alle mijnbouwactiviteiten, een specifiek risicoprofiel hebben: zelfs ook na het stoppen van de activiteiten kunnen er risico's aanwezig zijn en blijven. Deze risico's vereisen ook dan aandacht – zelfs als de desbetreffende mijnbouworganisatie niet meer bestaat. Ook is het voorstelbaar dat schade ontstaat decennia nadat de mijnbouwactiviteiten gestaakt zijn. De na-ijl-effecten van de steenkolenwinning in Limburg zijn daar een voorbeeld van. Maar ook in de toekomst is het voorstelbaar dat er na-ijleffecten zijn van bijvoorbeeld de gaswinning of de zoutwinning. Om die reden is belangrijk dat we nu al goed nadenken over het risicoprofiel van de mijnbouwactiviteiten en hoe we ook op de lange termijn de risico's goed beheersen en de mogelijke schade adequaat en eerlijk afhandelen. Want wat de toekomst van iedere mijnbouwsector ook moge zijn, nazorg dient er in elk geval in te zitten.

In de staat van de sector gaf SodM aan dat bodemdaling door zoutwinning niet leidt tot seismische activiteit in dezelfde zin als bij gaswinning. Gisteren heeft het KNMI een technisch rapport publiek gemaakt over de nadere positiebepaling van de beving bij Heiligerlee in 2017. Het KNMI heeft met een betere methode de locatie van deze beving gepoogd te bepalen. De beving bij Heiligerlee is volgens het KNMI niet gerelateerd aan de gaswinning maar we houden er wel rekening mee dat de beving gerelateerd is aan de zoutwinning. Wat er echter precies gebeurd is, is onduidelijk. Een van de hypothesen is dat ofwel in een van de cavernes (en wellicht in de caverne die niet aan de hedendaagse eisen voldoet) een brok uit de wand is gevallen. Het kan ook dat de beving te maken heeft met de overgang van de zoutlagen naar de lagen er boven. De eerste hypothese lijkt waarschijnlijker. SodM heeft AkzoNobel daarom verzocht a tempo een akoestisch meetnetwerk neerleggen. Dit zal eind deze maand operationeel zijn. Dit meetnetwerk helpt bij het bepalen van de locatie van de beving. Als de trilling gerelateerd is aan een caverne kan het een indicatie zijn dat een van de cavernes niet stabiel is. SodM ziet eventuele lekkage van pekels en diesel zoals bij Nedmag in Veendam het geval was niet als primair risico voor de cavernes bij Heiligerlee, omdat de caverne ondiep zit. SodM is van mening dat alleen op locaties waar sprake is van risico op instabiliteit een akoestisch meetnetwerk in werking moet zijn. Op de belangrijkste locaties zijn nu akoestische netwerken voorzien. Wij denken wat er nu is en aangelegd wordt adequaat is.

Voor sommige gebieden kan in de toekomst blijken dat het noodzakelijk is de intensiteit van de metingen toe te laten nemen, zodat eventuele trillingen nauwkeuriger kunnen worden gelokaliseerd.

Bodemdaling is een risico dat in Harlingen zowel op land als op zee speelt. De mogelijke effecten van bodemdaling door zoutwinning in de Waddenzee zijn van groot belang voor het behoud van het Wereld erfgoed en het voorkomen van verzilting. Er is daarom een uitgebreid meet en regel protocol afgesproken in combinatie met duidelijke grenzen voor de winning. Onderdeel van de afspraken in de vergunning is dat de gestelde grenzen aan de veilige kant zitten. Ook heeft men een intensief meet en regel protocol afgesproken. Zowel de effecten van zoutwinning op bodemdaling als de stijging van de zeespiegel zijn op voorhand niet precies inzichtelijk. Deze onzekerheden zijn meegenomen bij het bepalen van de veilige grens voor de zoutwinning in de Waddenzee. Het voorzorgsprincipe is dus ook hier beredeneerd toegepast. Mogelijk worden in de toekomst dan ook de meetinstrumenten voor bodemdaling in de buurt van Harlingen uitgebreid zodat er een vinger aan de pols gehouden kan worden.